

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

ONAT VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE
(Başvuru no. 61590/19 ve diğer altı başvuru –
ekteki listeye bakınız)

KARAR

Madde 6 § 1 (medeni hukuk yönünden) • Adil yargılanma • Olağanüstü hal ilan edildikten sonra, çeşitli belediye yetkilileri tarafından taşeron olarak çalıştırılan özel şirketler tarafından istihdam edilen işçilerin, yasadışı yapılarla bağlantılı oldukları gerekçesiyle işten çıkarılmalarına ilişkin yargısal denetimin yetersiz olması • İlgili kanun hükmünde kararname, bireylerin işten çıkarılmalarını takiben yerel mahkemeler tarafından yürütülen yargısal denetime herhangi bir kısıtlama getirmemiştir • Yerel mahkemelerin, işten çıkarılmaları bağlamında başvuranlar aleyhinde devam eden veya tamamlanmış ceza yargılamalarının içeriğini ve ilgisini değerlendirmemesi

Madde 6 § 2 • İş mahkemelerinin, başvuranlar aleyhinde devam eden veya tamamlanmış ceza yargılamalarının varlığının, söz konusu varsayılan bağlantılara dayanarak iş sözleşmelerinin feshedilmesi için geçerli gerekçeler oluşturabileceği yönündeki kararıyla masumiyet karinesi ihlal edilmemiştir

Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

STRAZBURG

25 Mart 2025

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde öngörülen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

Onat ve Diğerleri / Türkiye davasında,

Başkan,

Arnfinn Bårdsen,

Hâkimler,

Saadet Yüksel,

Jovan Ilievski,

Péter Paczolay,

Gediminas Sagatys,

Stéphane Pisani,

Juha Lavapuro,

ve *Yazı İşleri Müdürü* Hasan Bakırcı'nın katılımıyla Daire hâlinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine yedi Türk vatandaşı ("başvuranlar") tarafından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine ("AİHM" veya "Mahkeme"), İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca, tabloda yer verilen çeşitli tarihlerde yapmış olduğu başvuruları (61590/19; 23504/20; 23505/20; 23786/20; 25016/20; 26550/20 ve 29728/20);

Tüm başvurular açısından Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 2 maddesine ve 26650/20 no.lu başvurudaki başvuran dışındaki tüm başvuranlar açısından Sözleşme'nin 8. maddesine ilişkin şikâyetlerin Türk Hükümetine ("Hükümet") bildirilmesi ve başvuruların geri kalanının kabul edilemez olduğunun beyan edilmesi kararını;

ve tarafların beyanlarını dikkate alarak;

4 Mart 2025 tarihinde yapılan kapalı müzakereler sonucunda,

Aynı tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

GİRİŞ

1. Dava, olağanüstü hal ilanının ardından başvuranların, Türkiye'nin güney doğusundaki çeşitli belediye yetkililerinin taşeronluğunu yaptığı farklı

özel şirketler tarafından işçi olarak istihdam edilmelerine son verilmesi ve ardından iş mahkemeleri tarafından işten çıkarılmalarının yargısal denetime tabi tutulmasına ilişkindir. Başvuranların tümü, Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 2. maddelerinin - ve altıncı başvuran hariç olmak üzere - 8. maddesinin ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuşlardır.

OLAYLAR

2. Başvuranların listesi Ek I'de yer almaktadır.

3. Hükümet ise kendi görevlisi olan Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi eski Başkanı Hacı Ali Açıkğül tarafından temsil edilmiştir.

4. Dava konusu olaylar; taraflarca belirtildiği üzere ve taraflarca ibraz edilen belgelerden anlaşılacağı şekilde aşağıdaki gibi özetlenebilir.

ARKA PLAN BİLGİLERİ

Türkiye'nin güney doğusunda 2015 yılında gerçekleşen olaylar

5. Hükümet, 2015 yazından itibaren Türk güvenlik güçleri ile silahlı terör grupları arasında yaşanan ve “hendek olayları” olarak bilinen çatışmaların tırmanışa geçmesinin somut davanın genel bağlamıyla ilgili olduğu kanaatindedir. “Kürt sorununa” kalıcı ve barışçıl bir çözüm bulmak amacıyla 2012 yılının sonlarında başlatılan barış süreci sayesinde nispeten sakin geçen bir dönemin ardından, 2015 yazında PKK (Kürdistan İşçi Partisi) ile bağlantılı yasadışı silahlı grupların çatışmaları yoğunlaştırması nedeniyle Türkiye'nin güney doğusundaki güvenlik durumu kötüleşmiştir. Bu silahlı gruplar, silahlı saldırılar gerçekleştirmenin yanı sıra, bölgede sosyal hayatı ve kamu düzenini bozmak için, bazıları patlayıcı yerleştirilmiş hendekler kazmak ve bazı mahallelerde barikatlarla yolları kapatmak gibi başka yollara da başvurmuşlardır (bk. *Elçi / Türkiye* (k.k.), no. 63129/15, § 4, 29 Ocak 2015 ve Selahattin *Demirtaş / Türkiye* (no. 2) [BD], no. 14305/17, §§ 28-41, 22 Aralık 2020). Hükümete göre, PKK belediyelere sızmış ve seçilmiş belediye başkanları aracılığıyla bu belediyelerin lojistik ve mali kaynaklarını yasadışı

faaliyetleri için kullanmıştır. Örnek olarak Hükümet, ölen PKK üyelerinin yakınlarının bu belediyelerde istihdam edildiğini; belediyelerin gençlik ve kadın merkezlerinin örgüte eleman bulmak için kullanıldığını; belediye fonlarının PKK'yı finanse etmek için kullanıldığını ve belediye hizmet araçlarının bombalı saldırılarda ve yasadışı örgütün diğer lojistik ihtiyaçları için kullanıldığını kaydetmiştir.

15 Temmuz 2016 darbe girişimi

6. 15 Temmuz 2016 darbe girişimi ve olağanüstü hal ilanı *Yüksel Yalçinkaya / Türkiye* ([BD], no. 15669/20, §§ 10-17, 26 Eylül 2023) kararında özetlenmiştir. Olağanüstü hal 21 Temmuz 2016'dan 18 Temmuz 2018 tarihine kadar yürürlükte kalmıştır.

7. Olağanüstü hal süresince Bakanlar Kurulu çeşitli kanun hükmünde kararnameler çıkarmıştır. Bu kararnamelerden biri olan ve 23 Temmuz 2016 tarihli Resmi Gazete yayımlanan 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (bk. *Pişkin / Türkiye*, no. 33399/18, § 33, 15 Aralık 2020), bir bakanlığa bağlı tüm kurumlarda terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara, üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen her türlü personelin kamu görevinden çıkarılması şart koşulmuştur.

BAŞVURANLARIN İŞTEN ÇIKARILMASI VE YEREL MAHKEMELERDEKİ İŞE İADE DAVALARI

8. 23 Temmuz 2016 tarihli 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin yürürlüğe girmesinin ardından, kamu kurumları güvenlik değerlendirmeleri yaparak özel taşeron şirketlerden terör örgütüne üye, mensubiyeti, iltisaklı ya da irtibatlı olduğunu düşündükleri çalışanların işten çıkarılmasını talep etmiştir.

9. Sonuç olarak, Ek II’de belirtilen çeşitli tarihlerde, başvuranları istihdam eden özel taşeron şirketler, başvuranlara tebligatta bulunarak ivedilikle geçerli olmak üzere işlerine son vermişlerdir.

10. Başvuranlar, işlerine iade edilmeleri talebiyle iş mahkemelerince dava açmışlardır. Başvuranlar, işten çıkarılmalarının İş Kanunu (4857 sayılı Kanun) anlamında geçerli gerekçelere dayanmadığını ve Kanun’da belirtilen usul hükümlerine uyulmadığını ileri sürmüşlerdir. Başvuranlar bu nedenle, işlerine iadelerini ve dört aylık maaşlarına eşdeğer bir tazminat talep etmişlerdir. Başvuranlar işverenlerinin kendilerini işlerine iade edilmemelerine karar vermesi halinde, kendilerine sekiz aylık maaşlarına eşdeğer bir tazminat ödenmesi gerektiğini de eklemişlerdir.

11. Yargılamalar sırasında iş mahkemeleri taşeron temin eden özel sektör kuruluşlarından ve belediye işverenlerinden başvuranların sözleşmelerinin feshine ilişkin belgeleri talep etmiş ve Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) aracılığıyla ilgili kamu kurumlarından başvuranların işten çıkarılmasını haklı kılabilcek bir ceza soruşturması ve kovuşturması olup olmadığına ilişkin bilgi talep ederek re’sen bir soruşturma yürütmüştür. İş mahkemeleri, toplanan bilgilere dayanarak Ek II’de belirtilen tarihlerde davaların reddine karar vermiştir. İş mahkemesi sadece başvuran Doham Onat’ın (başvuru no. 61590/19) davasında başvurunu herhangi bir terör propagandası yaparken görmediklerini ifade eden tanıkları dinlemiş, ancak söz konusu iş mahkemesi tarafından bu tanıkların ifadelerine ilişkin ayrı bir değerlendirme yapılmamıştır.

12. İş mahkemelerinin gerekçelerinde yer alan ortak unsurlar aşağıdaki şekilde özetlenebilir. Öncelikle, iş mahkemeleri uyuşmazlığın konusunun 4857 sayılı Kanun’a tabi olduğunu, ancak 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin yasadışı yapılara mensup veya iltisaklı olduğu düşünülen çalışanların derhal işten çıkarılmasını öngören hükümlerinin, özellikle “şüphenin varlığı” temelinde, iş ilişkisinin sona erdirilmesi için geçerli

gerekçeler oluşturduğuna karar vermiştir. Bu bağlamda yerel mahkemeler, söz konusu Kanun Hükmünde Kararname ile öngörülen tedbirlerin olağanüstü halin bir gereği olduğunu ve başta FETÖ/PDY (“Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması”) olmak üzere PKK, DAESH, DHKP/C (Halkın Devrimci Kurtuluş Partisi/Cephesi) ve ulusal güvenliğe tehdit oluşturan diğer örgütler gibi terör yapılarının kamu kurumlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçladığını değerlendirmiştir. Bu nedenle, 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname istihdamın feshi eylemini “terör örgütü üyeliği” suçundan hüküm giymiş kişilerle sınırlandırmamış, ayrıca bağlantının bu tür yasadışı yapılara iltisaklı olmayı veya bunlarla irtibat halinde olmayı gerektirmesini de yeterli görmüştür. İş mahkemeleri ayrıca, bu tür bir bağ veya bağlantının sübuta ermesinin gerekmediğini ve işverenin böyle bir sonuca varmasının yeterli olduğunu değerlendirmiştir. İş mahkemelerine göre işverenler söz konusu çalışanın bir suç işleyip işlemediğine dair bir değerlendirme yapılmaksızın bu sonuca varmakta serbestti.

13. İş mahkemeleri, başvuranların işten çıkarılmalarına ilişkin bireysel değerlendirmeler ve terör örgütlerine veya yapılarına üyelikleri, mensubiyetleri, iltisakı veya bunlarla irtibatı olduğu şüphesini doğuran objektif gerekçelerin bulunup bulunmadığına ilişkin olarak aşağıdaki sonuca varmıştır.

14. Doham Onat tarafından başlatılan yargılamalarda (başvuru no. 61590/19) iş mahkemesi, Onat’ın 2003 yılında yasadışı bir örgüt adına faaliyet yürütmekle bağlantılı olarak gözaltına alınıp tutuklandığını ve herhangi bir suçlama olmaksızın serbest bırakıldığını kaydetmiştir. 2010 yılında halkı oy kullanmaktan caydırmak için tehditler savurduğu gerekçesiyle başvuran hakkında soruşturma açılmış ancak delil yetersizliği nedeniyle hakkında herhangi bir suç isnadında bulunulmamıştır. İş mahkemesi son olarak, başvuranın PKK sözde lideri lehine slogan attığı

iddiasıyla polis tarafından gözaltına alındığını ancak Cumhuriyet Savcısı tarafından serbest bırakıldığını kaydetmiştir.

15. Muhittin Duymak tarafından başlatılan yargılamalarda (başvuru no. 23504/20), iş mahkemesi, Duymak'ın silahlı terör örgütüne üye olma suçlamasıyla ceza mahkemesinde yargıldığını ve işverenin Duymak'ı terör örgütüyle irtibat veya iltisak şüphesi nedeniyle işten çıkarmasının makul olduğunu kaydetmiştir. İş mahkemesi kararında, yukarıda anılan başvuran aleyhindeki ceza yargılamalarının tarihini ve niteliğini belirtmemiştir. Hükümet, başvuranın 10 Ocak 2012 tarihinde böyle bir örgüte üye olmak suçundan yargıldığını ve Malatya Ağır Ceza Mahkemesinin kendisini bu suçtan mahkûm ederek altı yıl on ay hapis cezasına çarptırdığını belirtmiştir. Hükümet görüşlerini sunduğu sırada, mahkûmiyet kararının henüz kesinleşmediğini belirtmişlerdir. Hükümet ayrıca, 31 Mayıs 2016 tarihinde silahlı bir örgüte üye olduğu iddiasıyla başvuran hakkında bir soruşturma başlatıldığını ancak 23 Ocak 2018 tarihinde, bu soruşturmada sorumlu Cumhuriyet Savcısının başvuran hakkında kovuşturmayla yer olmadığına karar verdiğini belirtmiştir.

16. Zülküf Özoğul tarafından başlatılan yargılamalarda (başvuru no. 23505/20), söz konusu iş mahkemesinin kararından, 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye dayanılarak işten çıkarılmasını haklı bulmuştur çünkü kedisi 2012 yılında bir soruşturma kapsamında terör örgütü lehine propaganda yapmakla suçlanmıştır. Daha sonra, 8 Temmuz 2012 tarihinde ceza mahkemesi, bir denetim süresine tabi olarak kovuşturmanın ertelenmesine karar vermiştir.

17. Kenan Yıldırım tarafından başlatılan yargılamalarda (başvuru no. 23786/20), iş mahkemesi, tarih belirtmeksizin, Yıldırım'ın silahlı örgüt üyeliği suçlamasının temelini teşkil eden eylemleri gerçekleştirmediği gerekçesiyle ceza mahkemesi tarafından beraat ettirildiğini kaydetmiştir. Bölge Adliye (İş) Mahkemesi bu bulguyu onamış ve bu durumun İş Kanunu ve 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname anlamında geçerli bir gerekçe

teşkil ettiğini kaydetmiştir. Hükümet görüşlerinde, başvuranın 7 Kasım 2017 tarihli bir iddianameye dayanan yargılamada 14 Nisan 2018 tarihinde beraat ettiğini kaydetmiştir.

18. Abdullah Bilen tarafından başlatılan yargılamalarda (başvuru no. 25016/20), iş mahkemesi Bilen'in bir ceza mahkemesi tarafından suç örgütü lehine propaganda yapmaktan yargılandığını kaydetmiştir. İş mahkemesine göre, başvuranın hakkında derdest olan ceza yargılamalarının olması, işverenin kendisini bir terör örgütüyle bağlantılı veya iltisaklı olduğu şüphesiyle işten çıkarmış olması için yeterli bir gerekçe teşkil etmiştir. Hükümet görüşlerinde, iş mahkemesi tarafından başvuran aleyhinde yürütülen ceza yargılamasının 3 Nisan 2018 tarihinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararıyla sona erdirildiğini belirtmiştir. Ayrıca Hükümet, başvuranın daha önce de uyuşturucu kullanmakla suçlandığını ve bu yargılamaların da 14 Ocak 2016 tarihinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasıyla sona erdiğini kaydetmiştir.

19. Ahmet İlaslan tarafından başlatılan yargılamalarda (başvuru no. 26550/20) iş mahkemesi, İlaslan'ın 16 Eylül 2015 tarihinde gerçekleşen ve diğer katılımcılarla birlikte PKK lehine slogan attığı ve belediyeye ait cenaze aracını kullanırken pankart açtığı iddia edilen bir teröristin cenaze töreniyle bağlantılı olarak soruşturulduğunu kaydetmiştir. Cumhuriyet Savcısı, başvuranın eylemlerinin suç unsurlarını oluşturmadığını ve ayrıca herhangi bir şiddet eyleminde bulunmadığını veya şiddeti veya direnişi teşvik etmediğini belirterek, başvuran hakkında cenaze törenine katılımı nedeniyle kovuşturma yapılmamasına karar vermiştir. İş mahkemesi, başvuranın işten çıkarılmasını talep eden belediyenin bu olaylar nedeniyle güven ve sadakat ihlaline dayandığını ve bunun işten çıkarma için geçerli bir gerekçe oluşturabileceğini kaydetmiştir.

20. Abdullah Bekis tarafından başlatılan yargılamalarda (başvuru no. 29728/20), iş mahkemesi dava dosyasında başvuranın PKK lehine propaganda yaptığı ve bu tür yasadışı yapılarla bağlantılı olduğu iddiasıyla

başka bir kamu kurumu tarafından hakkında 11 Şubat 2017 tarihinde yapılan suç duyurusuna ilişkin belge ve bilgilerin yer aldığını belirterek ve hakkında verilen kararın geçerli gerekçelere dayandığını tespit ederek, başvuranın işten çıkarılmasını onamıştır. İş mahkemesinin kararında bu ceza yargılamaların nasıl sona erdiğine ilişkin herhangi bir ayrıntı yer almamaktadır. Bununla birlikte, Hükümet görüşlerinde, başvuranın 14 Temmuz 2017 tarihinde terör örgütü lehine propaganda yapmaktan mahkûm edildiğini ancak Ağır Ceza Mahkemesinin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verdiğini belirtmiştir.

21. Başvuranlar çeşitli tarihlerde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunarak, diğer hususların yanı sıra, adil yargılanma haklarının, masumiyet karinesi haklarının ve -başvuran Ahmet İlaslan hariç olmak üzere- özel hayata saygı haklarının ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuşlardır. Başvuranlar, tamamen Devlet yetkilileri tarafından varılan sonuçlara dayanılarak bir terör örgütünün üyesi olarak gösterildiklerini ileri sürmüşlerdir. İş mahkemeleri de, bu makamların değerlendirmelerini gerçek bir incelemeye tabi tutmaksızın kabul etmiş ve 677 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin amaçları bakımından yeterli bulmuştur. Özel hayatlarına saygı haklarının ihlal edildiğinden şikâyetçi olan başvuranlar, Kanun Hükmünde Kararname'ye dayanılarak işlerinden çıkarılmalarının ömür boyu kamu hizmetinde çalışma yasağı getirdiğini ve sosyal güvenlik kayıtlarında olağanüstü hal kararnamesi uyarınca işten çıkarılmalarına dair özel bir ihraç kodunun yer almasının itibarları üzerinde damgalayıcı bir etki yaratarak özel sektörde iş bulmalarını engellediğini ileri sürmüşlerdir.

22. Çeşitli tarihlerde Anayasa Mahkemesi başvuruları hüküm hulasası yoluyla reddetmiştir. Bu hususta Anayasa Mahkemesi, başvuranların şikâyetlerini adil yargılanma hakkı ve çalışma hakkı ışığında incelemek üzere yeniden sınıflandırmıştır. Anayasa Mahkemesi, adil yargılanma hakkına ilişkin olan şikâyetlerin açıkça dayanaktan yoksun olması ve çalışma hakkına ilişkin şikâyetlerin konu bakımından (*ratione materiae*) Anayasa

hükümlerine aykırı olması nedeniyle bu şikâyetleri kabul edilemez beyan etmiştir.

BAZI BAŞVURANLAR TARAFINDAN AÇILAN TAZMİNAT DAVALARI

23. Hükümet, görüşlerinde, başvuranlar Doham Onat, Muhittin Duymak ve Kenan Yıldırım'ın, sözleşmelerinin geçerli gerekçelerle feshedilmesinin ardından, işverenlerinden kıdem ve hizmet süresi tazminatı talep etmek amacıyla yargılama başlattıklarını belirtmiştir. Hükümet, bu başvuranlardan ilk ikisinin durumunda, arabuluculuk çabalarının başarısız olduğunu ve diğer başvuranın doğrudan iş mahkemelerinde yargılamalar başlattığını kaydetmiştir.

24. Her halükarda Hükümet, iş mahkemelerinin başvuranların taleplerini kabul ettiğini kaydetmiştir. Doham Onat ile ilgili yargılamalar kesinleşmiş olup iş sözleşmesinin geçerli gerekçelerle feshedilmesiyle bağlantılı olarak kıdem tazminatı, hizmet süresi tazminatı ve diğer haklar için toplamda 37.089 Türk Lirası almıştır. Diğer iki başvuranla ilgili yargılama, Hükümetin ilgili görüşlerini sunduğu sırada, bölge adliye (iş) mahkemeleri önünde derdesttir.

İLGİLİ YASAL ÇERÇEVE VE UYGULAMA

YASAL ÇERÇEVE

25. Türk Anayasası, 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve İş Kanunu'nun ilgili hükümleri *Pişkin* kararında (yukarıda anılan, §§ 32-37) yer almaktadır.

26. Türk işçi mevzuatı, devlet memurlarının statüsünü düzenleyen kurallar hariç olmak üzere, bir iş sözleşmesinin İş Kanunu'nda belirtildiği şekilde “geçerli gerekçeler” veya “haklı gerekçeler” ile feshedilebileceğini öngörmektedir. İş sözleşmesinin geçerli gerekçelerle feshedilmesi durumunda, eski çalışan kıdem tazminatı ve hizmet süresi tazminatı alma

hakkına sahipken sözleşmenin haklı nedenlerle feshedildiği durumlarda böyle bir hak bulunmamaktadır (bk. yukarıda anılan *Pişkin*, § 35).

27. Ayrıca, işten çıkarılan bir çalışan, işten çıkarılma gerekçelerine itiraz ederek iş mahkemesinde göreve geri alınmaya ilişkin olarak yargılamalar başlatabilir. İş mahkemeleri, işten çıkarmanın geçerli ya da haklı gerekçelere dayanmadığına karar verirse, işverenin ya çalışanı eski görevine geri almasını ve dört aya kadar ücret ödemesine ya da haksız fesih nedeniyle, miktarı kararda belirtilecek olan bir tazminat ödemesine hükmedecektir.

28. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun (6325 sayılı Kanun) 18. maddesi, tarafların arabuluculuk usulünün bir parçası olarak üzerinde anlaşmaya varılan hususlarla ilgili olarak dava açmalarının yasak olduğunu öngörmektedir.

29. Ayrıca, 1 Ocak 2018 tarihinde yürürlüğe giren İş Mahkemeleri Kanunu'nun 3. maddesi, iş mahkemelerinde göreve geri alınma veya tazminat davası açılmadan önce arabuluculuk talep edilmesini zorunlu hale getirmiştir. Bu nedenle iş mahkemelerinin, arabuluculuğa başvurulmadan açılan her davayı reddetmesi gerekmektedir.

30. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinde düzenlenmiştir ve söz konusu tarihte ilgili fıkraları aşağıdaki gibidir:

“...

(5) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıldan daha az süreli hapis veya adli para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir... Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.

(6) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,

b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,

ONAT VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI

c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın; aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi gerekir.

...

(8) Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde sanık, beş yıl süreyle denetim süresine tâbi tutulur.

...

(10) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir.

(11) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklar. Ancak mahkeme, kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getiremeyen sanığın durumunu değerlendirerek; cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ... karar vererek yeni bir mahkûmiyet hükmü kurabilir. Koşullarının varlığı halinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkûmiyet hükmü kurabilir.

(12) Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir.”

YEREL MAHKEMELERİN UYGULAMARI

Anayasa Mahkemesi İçtihadı

31. Anayasa Mahkemesinin, özetleri *Pişkin* (yukarıda anılan, §§ 39-40) kararında bulunan, *Mehmet Akif Günder* (no. 2018/4268), *Emin Arda Büyük* (no. 2017/28079), *Berrin Baran Eker* (no. 2018/23568) ve *C.A.(3)* (no. 2018/10286) davalarına ilişkin kararları dışında, Hükümet ayrıca Anayasa Mahkemesinin *Reşat Kıran* (no. 2018/35972) davasına ilişkin 14 Eylül 2021 tarihli kararına atıfta bulunmuştur. Yukarıda anılan davada başvuran, şüphenin varlığı nedeniyle işten çıkarılmasının mahkemeler tarafından önceki bir mahkûmiyet ve soruşturma nedeniyle haklı bulunması nedeniyle adil yargılanma hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuştur. Söz konusu başvuran, çalıştığı dönemde ve işten çıkarıldığı sırada, işten çıkarılmasını haklı kılacak bir ceza yargılamasının başlatılmadığını ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, iş mahkemelerinin

daha önceki bir soruşturma veya mahkûmiyetin terör örgütü üyeliği şüphesi için gerekçe teşkil edebileceği yönündeki değerlendirmesinin davayla olgusal ve hukuki açıdan ilgili olduğunu tespit ederek her iki şikâyeti de açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle reddetmiştir. Anayasa Mahkemesi, iş mahkemelerinin kararlarında, başvuranın cezai bir suçtan suçlu olduğu izlenimini veren herhangi bir ifade bulunmadığını kaydetmiştir. Ayrıca, başvuranın özel bir taşeron tarafından işten çıkarılmasıyla ilgili olan *Fatma Nakçi* (no. 2021/33217) davasında, yerel mahkemeler, başvuranın bir terör örgütüyle bağlantılı olduğu varsayımına dayanarak işten çıkarılmasını, sırasıyla takipsizlik ve beraatle sonuçlanan önceki bir ceza soruşturmasına ve derdest ceza yargılamalarına atıfta bulunarak gerekçelendirmiştir. Anayasa Mahkemesi başvuranın adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir çünkü mahkemeler başvuranın işten çıkarılması bağlamında bu ceza yargılamalarının içeriğini ve ilgisini değerlendirmemiş ve işten çıkarmayı haklı çıkarmak için gerekçelerinde sadece ceza soruşturmalarının ve yargılamalarının varlığına atıfta bulunmuşlardır. Bu bağlamda, yerel mahkemeler, başvuran ile işveren arasındaki güven ilişkisinin bozulmasına yol açan olay ve olgulara ilişkin ilgili ve yeterli gerekçeler sunmamıştır (bk. özellikle kararın 43-46. paragrafları).

32. Son olarak Hükümet, Anayasa Mahkemesinin *Berrin Baran Eker* ve *Emin Arda Büyük* davalarında geliştirdiği ilkeleri çok sayıda davada uyguladığını ve iş mahkemelerinin başvuranların durumlarına ilişkin olgusal unsurları incelemeksizin yalnızca işverenin şüphelerine dayanarak işten çıkarmaları onayladığı durumlarda Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edildiğine karar verdiğini kaydetmiştir.

Hükümet tarafından ibraz edilen Yargıtay içtihatları

33. Bir demiryolu çalışanın iş mahkemelerinden işten çıkarmanın hukuka aykırı olduğunun beyan edilmesini talep ettiği, geçmişteki mahkûmiyete dayalı olarak işten çıkarma ile ilgili bir iş uyuşmazlığında

Yargıtay, bir işverenin güven ihlaline yol açan ciddi, önemli ve somut olaylarla gerekçelendirilmesi halinde, şüphe varlığına dayanarak bir çalışanı işten çıkarabileceğine karar vermiştir. Yargıtay'a göre, dava dosyasında işverenin sahip olduğu güçlü objektif şüpheyne temel teşkil eden durum ve olaylara ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Söz konusu bilgiler, bölgedeki terör olaylarındaki artış, başvuranın çalıştığı demiryollarının hedef alınması ve başvuranın geçmişte bir terör suçundan mahkûm edilmesiyle ilgili olup tüm bunlar işverenin başvuranla iş ilişkisini sürdürmesini dayanılmaz hale getirmiştir (22 Ekim 2007 tarihli karar (E. 2007/16878, K. 2007/30923)).

34. Bir başka davada Yargıtay, işten çıkarmanın bir şüpheyne dayandığı durumlarda, bu şüphenin bir suçla veya çalışanın bir yükümlülüğü ihlal ettiğinin kanıtlanmadığı ancak yine de belirli unsurların mevcut olduğu ciddi bir yükümlülük ihlaliyle bağlantılı olması gerektiğine karar vermiştir. Yargıtay, şüpheyne dayalı bir işten çıkarmanın geçerli olabilmesi için, bir işveren ile çalışan arasındaki güveni ihlal edebilecek nesnel olay ve olgulara dayanan güçlü bir şüphenin var olması gerektiğine karar vermiştir. Bununla birlikte, işveren, şüpheyne yol açan spesifik olayı açıklığa kavuşturmak ve çalışanın görüşlerini almak için her türlü çabayı göstermelidir (16 Mart 2009 tarihli karar (E. 2008/17012, K. 2009/6827)).

35. Yargıtay, 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından bir çalışanın şüphenin varlığı üzerine kamu görevinden çıkarılmasıyla ilgili bir davada, yargılamayı yürüten mahkemenin incelemesinin yetersiz olduğuna karar vermiştir. Davalı işveren, işten çıkarmanın dayandırıldığı tüm delilleri mahkemeye sunmamıştır. Yargılamayı yürüten mahkemeler ise, şüpheyne haklı çıkaracak kadar güçlü somut delillerin mevcut olup olmadığını doğrulamamıştır. Bu bağlamda, yargılamayı yürüten mahkeme davalı işverenden işten çıkarmanın dayandırıldığı tüm delilleri sunmasını talep ederek, adli makamlardan, güvenlik ve istihbarat servislerinden başvuranın bir terör örgütüyle üyeliği, mensubiyeti, irtibatı veya iltisakı olup olmadığına

dair bilgi isteyerek, varsa tarafların tanıklarını dinleyerek ve ardından elde edilen delillere dayanarak davayı karara bağlayarak işten çıkarmanın haklı veya geçerli gerekçelere dayanıp dayanmadığını netleştirmeliydi (26 Eylül 2017 tarihli karar, (E. 2017/38645, K. 2017/19303)).

36. 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 4. maddesine dayanılarak kamu görevinden çıkarılmaya ilişkin bir davada Yargıtay, şüphenin varlığına dayalı çıkarma gerekçelerinin karşılandığına karar vermiştir. Yargıtay, başvuranın eğitim geçmişi, özellikle de FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğu düşünülen özel okullar, bu okullardan birinin mezunlar derneği yönetim kurulu üyeliği ve Cumhuriyet Savcısının terörle bağlantılı suçlardan kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararına ilişkin bilgilerden oluşan dava dosyasındaki delillerin bu amaç için yeterli olduğuna karar vermiştir (3 Temmuz 2019 tarihli karar (E. 2019/1589, K. 2019/14951)). Son olarak, Yargıtay benzer bir davada, çeşitli kanun hükmünde kararnameler uyarınca kapatılan derneklere üye olmanın ve 17-25 Aralık 2013 olaylarından sonra Bank Asya aracılığıyla işlem yapmanın FETÖ/PDY örgütüne mensubiyet, iltisak veya irtibatı gösteren somut olgular teşkil ettiğine hükmederek çıkarma kararını geçerli bulmuştur (1 Ekim 2019 tarihli karar (E. 2019/6779; K. 2019/17755)).

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I.BAŞVURULARIN BİRLEŞTİRİLMESİ

37. Mahkeme, başvuruların konuları bakımından benzer olduklarını göz önünde bulundurarak, bunları müştereken incelemeyi uygun görmektedir.

BAŞVURU HAKKININ KÖTÜYE KULLANILDIĞI İDDİASI HAKKINDA

38. Hükümet, başvurular Doham Onat, Muhittin Duymak ve Kenan Yıldırım'ın Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca yaptıkları şikâyetlerin, tazminat davasına ilişkin önemli gerçekleri Mahkeme'ye bildirmediği için

bireysel başvuru haklarının kötüye kullanılması anlamına geldiğini ileri sürmüştür (bk. yukarıda 23-24 paragraflar).

39. Mahkeme, bir başvurunun, diğerlerinin yanı sıra, Mahkeme'yi aldatmak amacıyla kasıtlı olarak asılsız olaylara dayandırılması hâlinde, bireysel başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak reddedilebileceğini kaydetmektedir (bk. *X ve Diğerleri / Bulgaristan* [BD], no. 22457/16, § 145, 2 Şubat 2021, ve *G.I.E.M. S.R.L. ve Diğerleri / İtalya* [BD], no. 1828/06 ve diğer 2 başvuru, § 172, 28 Haziran 2018). Eksik ya da yanıltıcı bilgilerin beyan edilmesi, özellikle söz konusu bilgiler davanın özü ile ilgili ve bu bilgileri sağlayamama gerekçesi olarak yeterli açıklama sunulmuyor ise bireysel başvuru hakkının suistimalini teşkil edebilir (bk. *Gross / İsviçre* [BD], no. 67810/10, § 28, AİHM 2014). Mahkeme nezdindeki yargılama sırasında yeni ve önemli gelişmelerin meydana geldiği ve başvuranın Mahkeme İç Tüzüğü'nün 47 § 7 maddesindeki açık yükümlülüğe rağmen, bu bilgiyi Mahkeme'ye açıklamadığı ve bu sebeple Mahkeme'nin olaylar hakkında tam bir bilgiye sahip olarak karar vermesini engellediği zamanlarda da aynı durum geçerlidir (bk. *Miroļubovs ve Diğerleri / Letonya*, no. 798/05, § 63, 15 Eylül 2009 ve *Centro Europa 7 S.r.l. ve Di Stefano / İtalya* [BD], no. 38433/09, § 97, AİHM 2012). Bu gibi durumlarda dahi, başvuranın Mahkeme'yi yanıltmaya yönelik niyetin her zaman yeterli açıklıkla ortaya konması gerekmektedir (bk., yukarıda anılan *Centro Europa 7 S.r.l. ve Di Stefano*, § 97 ve *Gross*, § 28).

40. Mahkeme, iş sözleşmesi İş Kanunu hükümlerine tabi olan bir çalışanın işten çıkarılması halinde, sözleşmenin niteliği ve süresi ile işyerinin niteliğine ilişkin belirli koşulların yerine getirilmesi kaydıyla, iş mahkemeleri nezdinde işe iade talebinde bulunabileceğini gözlemlemektedir. Ayrıca, işten çıkarmanın kıdem tazminatı ve hizmet süresi tazminatı ödenmeden gerçekleştiği durumlarda, çalışan tazminat yargılamaları başlatabilir. Hükümete göre, işe iade davası, sözleşmenin fesih usulünü (geçerli gerekçeler veya haklı gerekçeler) belirleyebilecek bir tespit davasıdır.

Dolayısıyla, uygulamada kıdem tazminatı ve hizmet süresi tazminatına ilişkin ödenecek tutarlar, iş mahkemeleri nezdinde ayrı yargılamalar yoluyla talep edilebilmektedir (ayrıca bk. *Pişkin / Türkiye*, no. 33399/18, § 36, 15 Aralık 2020).

41. Mahkeme ayrıca, 1 Ocak 2018 tarihi itibarıyla, işe iade veya tazminat talebinde bulunmak isteyenler için arabuluculuğun zorunlu hale geldiğini ve ancak arabuluculuğun başarısız olması halinde iş mahkemesinin bu tür bir davayı inceleyebileceğini kaydetmektedir (bk. yukarıda 29. paragraf).

42. Somut davada Mahkeme, başvuranlar Doham Onat, Muhittin Duymak ve Kenan Yıldırım'ın, iş mahkemelerinin işe iade davalarında işten çıkarılmalarının haklı olduğunu ancak bunun İş Kanunu anlamında “haklı gerekçeler” değil “geçerli gerekçeler” teşkil ettiğini tespit etmelerinin ardından kıdem tazminatı ve hizmet süresi tazminatı talebiyle iş mahkemelerine başvurduklarını kaydetmektedir.

43. Mahkeme, somut davanın konusunu oluşturan işe iade yargılamalarının, söz konusu tazminat yargılamalarından farklı bir hukuki amaca hizmet ettiğini gözlemlemektedir. İşe iade yargılamalarında başvuranlar, işten çıkarılmalarının hukuka aykırı olduğunun tespit edilmesini ve dolayısıyla görevlerine iade edilmelerine karar verilmesini talep ederken, tazminat davasında, iş mahkemelerinin işe iade taleplerini reddetmesi ve işten çıkarılmalarının “geçerli gerekçelere” dayandığını belirtmesi üzerine kıdem tazminatı ve hizmet süresi tazminatı talep etmişlerdir. Başvuranların Mahkeme nezdindeki şikâyetleri, işten çıkarılmalarının hukuka aykırı olduğu iddiası ve yerel mahkemelerin önceki ceza yargılamalarıyla bağlantılı olarak delilleri değerlendirme biçimiyle ilgili olduğundan, Mahkeme başvuranların sonraki yargılamalar hakkında kendisini bilgilendirmemelerinin, başvuranların davanın değerlendirilmesiyle ilgili önemli bilgileri Mahkeme’den gizleme girişimi olarak görülmesi gerektiği hususunda

Hükümet ile aynı fikirde değildir. Mahkeme ayrıca, başvuruların durumunun, başvuranın eski işvereniyle imzaladığı arabuluculuk anlaşmasının içeriği ve şartları hakkında - başvurusu Mahkeme önünde derdestken – Mahkeme’yi bilgilendirmemesinin, özellikle 6325 sayılı Kanun’un 18. maddesi ışığında değerlendirildiğinde, bireysel başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak görüldüğü *Şeker / Türkiye* ((k.k.), no. 30330/19, §§ 21-22, 7 Eylül 2021) kararında incelenen durumdan farklı olduğunu kaydetmektedir (bk. yukarıda 28. paragraf).

44. Buna göre, Hükümetin bu konudaki ilk itirazı reddedilmelidir.

OLAĞANÜSTÜ HAL İLANI

45. Hükümet, başvuruların şikâyetlerinin, 21 Temmuz 2016 tarihinde Avrupa Konseyi Genel Sekreterine iletilen derogasyon ışığında, Sözleşme’nin 15. maddesi uyarınca incelenmesini talep etmiştir. Söz konusu talebin ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

“1. Savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde her Yüksek Sözleşmeci Taraf, durumun kesinlikle gerektirdiği ölçüde ve uluslararası hukuktan doğan başka yükümlülüklerle ters düşmemek koşuluyla, bu Sözleşme’de öngörülen yükümlülüklerle aykırı tedbirler alabilir.

2. Söz konusu hüküm, meşru savaş fiilleri sonucunda meydana gelen ölüm hali dışında 2. maddeye, 3 ve 4. maddeler (fıkra 1) ile 7. maddeye aykırı tedbirlere cevaz vermez.

3. Aykırı tedbirler alma hakkını kullanan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, alınan tedbirler ve bunları gerektiren nedenler hakkında Avrupa Konseyi Genel Sekreterine tam bilgi verir. Bu Yüksek Sözleşmeci Taraf, sözü geçen tedbirlerin yürürlükten kalktığı ve Sözleşme hükümlerinin tekrar tamamen geçerli olduğu tarihi de Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bildirir.”

46. Hükümet, Türkiye’nin Sözleşme’nin 15. maddesi uyarınca Sözleşme’de yer alan yükümlülükleri askıya alma hakkını kullanarak Sözleşme’nin hükümlerini ihlal etmediğini ileri sürmüştür. Hükümet bu bağlamda, askeri darbe girişiminin sebep olduğu riskler nedeniyle ulusun varlığını tehdit eden genel bir acil durum olduğunu ve ulusal makamlar

tarafından tehlike karşısında alınan tedbirlerin, kesin olarak durumun sebep olduğu gereklilikler olduğunu belirtmiştir.

47. Mahkeme, *Mehmet Hasan Altan / Türkiye* (no. 13237/17, § 93, 20 Mart 2018) kararında, askeri darbe girişiminin, Sözleşme anlamı dâhilinde, "ulusun varlığını tehdit eden genel bir tehlikenin" varlığını ortaya koyduğu belirttiği kararına atıfta bulunmaktadır. Koşulların somut davada alınan tedbirleri kesin olarak gerektirip gerektirmediği ve Türkiye'nin uluslararası hukuktan kaynaklanan diğer yükümlülükleriyle uyumlu olup olmadığı hususunda ise, Mahkeme başvuruların şikâyetleri esas açısından incelemenin gerekli olduğunu kanaatindedir ve bu incelemeyi aşağıda yapacaktır (benzer bir yaklaşım için bk. yukarıda anılan *Pişkin*, § 59).

SÖZLEŞME'NİN 6. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

48. Başvuranlar, işten çıkarılmalarına ilişkin olarak yerel mahkemeler tarafından yapılan yargısal denetimin etkisiz olduğundan şikâyetçi olmuş ve işten çıkarılmalarını gerekçelendirirken, darbe girişiminden önce gerçekleşen ve nihai beraat ya da kovuşturmaya yer olmadığına dair nihai kararlar sonuçlanan ceza yargılamalarına ya da soruşturmalarına atıfta bulunmaları nedeniyle, iş mahkemelerinin masumiyet karinesi haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir. Başvuranlar, esas olarak, Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 2. maddelerine dayanmışlardır. Bu maddelerin ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

"1. Herkes, medeni hak ve yükümlülüklerinin ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların belirlenmesi konusunda (...) yasalarla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından (...) adil bir şekilde (...) yargılanmayı isteme hakkına sahiptir.

2. Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır.

..."

49. Hükümet bu iddiaya itiraz etmiştir.

A. Kabul edilebilirlik hakkında

Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin uygulanabilirliği

Genel İlkeler

5049. Hükümet, Mahkeme'nin *Pişkin* davasındaki (yukarıda anılan, § 110) bulgularına dayanarak, Sözleşme'nin 6 § 2 maddesinin birinci yönünün, başvuranların davasında iş mahkemelerindeki işe iade yargılamalarına uygulanmadığını ileri sürmüştür. Sözleşme'nin 6 § 2 maddesinin ikinci yönüne ilişkin olarak Hükümet, başvuranların önceki ceza yargılamaları ile iş mahkemelerinin kararları arasında bir bağlantı olduğunu gösteremediklerini ileri sürmüştür.

501. Mahkeme Sözleşme'nin 6 § 2 maddesinin “suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılma” hakkını güvence aldığını kaydetmektedir. Ceza yargılaması bağlamında, masumiyet karanesi, diğer hususların yanı sıra, ispat yükü, maddi ve hukuki karineler, kendi aleyhine tanıklık etmeme, yargılama öncesi şeffaflık ve dava mahkemesinin veya diğer kamu görevlilerinin bir sanığın suçluluğuna ilişkin zamansız açıklamaları bakımından gereklilikler getirerek usuli güvence işlevi görmektedir (bk. *Allen / Birleşik Krallık* [BD], no. 25424/09, § 93, AİHM 2013 ve burada yapılan diğer atıflar). Ancak, Sözleşme'nin 6 § 2 maddesi ile güvence altına alınan hakkın pratik ve etkili olmasını sağlama ihtiyacı doğrultusunda, Mahkeme zaman içerisinde masumiyet karanesine ilişkin olarak, ceza yargılamalarının beraat veya takipsizlikle sonuçlanmasının ardından devreye giren bir “ikinci yön” geliştirmiştir (bk. *Nealon ve Hallam / Birleşik Krallık* [BD], no. 32483/19 ve 35049/19, § 102, 11 Haziran 2024).

512. Ayrıca Mahkeme, masumiyet karanesi ilkesinin cezai konularda usuli bir güvenceyle sınırlı olmadığını yinelemektedir: bu ilkenin kapsamı daha geniş olup Devletin hiçbir temsilcisinin, bir kişinin suçluluğu bir mahkeme tarafından sabit oluncaya kadar o kişinin suçlu olduğunu belirtmemesini gerekli kılmaktadır (bk. *Konstas / Yunanistan*, no. 53466/07, § 32, 24 Mayıs 2011). Bu bakımdan, masumiyet karanesi, sadece ceza

yargılaması bağlamında değil, aynı zamanda ceza yargılamalarıyla eş zamanlı olarak yürütülen ayrı hukuk, disiplin yargılamaları veya diğer yargılamalar bağlamında da ihlal edilebilir (bk. diğer kararlar arasında, *Urat / Türkiye*, no. 53561/09 ve 13952/11, § 42, 27 Kasım 2018).

523. Bu nedenle, Sözleşme'nin 6 § 2 maddesinin, disiplin veya işten çıkarma hususları da dâhil olmak üzere (bk. örneğin, *Moulet / Fransa* (k.k.), no. 27521/04, 13 Eylül 2007; *Taliadorou ve Stylianou / Kıbrıs*, no. 39627/05 ve 39631/05, §§ 42-47, 16 Ekim 2008; *Çelik (Bozkurt) / Türkiye*, no. 34388/05, § 34, 12 Nisan 2011; yukarıda anılan *Urat*, § 47; *U.Y. / Türkiye*, no. 58073/17, §§ 31-34, 10 Ekim 2023 ve *Ispiryen / Litvanya*, no. 11643/20, § 76, 27 Haziran 2023), bir ceza yargılamasını takip eden çeşitli farklı yargılama türlerinde ikinci yönüyle uygulanabilir olduğu tespit edilmiştir (daha kapsamlı bir genel bakış için, bk. yukarıda anılan *Nealon ve Hallam*, §§ 103-07).

Somut davada yukarıdaki ilkelerin uygulanması

534. Somut davaya dönüldüğünde, Mahkeme 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 4(1)(g) maddesinin lafzı ile Ceza Kanunu'ndaki bazı suçların tanımı arasında benzerlikler olduğunu (bir terör örgütüne veya ulusal güvenliğe tehdit oluşturan başka tür bir örgüte üyelik veya mensubiyet ile Ceza Kanunu'ndaki belirli cezai suçların tanımı arasındaki benzerlikler) kaydetmektedir (bk. yukarıda anılan *Pişkin*, § 106). Ancak, Mahkeme bu olguyu tek başına, işe iade yargılamalarının Sözleşme'nin 6. maddesi anlamında bir "suç isnadı" teşkil ettiği sonucuna varmak için yeterli görmemiştir (bk. yukarıda anılan *Pişkin*, §§ 105-08). Bu nedenle, Sözleşme'nin 6 § 2 maddesinin ilk yönünün uygulanamayacağı sonucuna varılmaktadır.

545. Kapsamı ceza yargılamalarından daha geniş olan ve paralel olarak yürütülen diğer yargılamalarda ve/veya ceza yargılamalarında kesinleşmiş bir kararın ardından uygulanabilecek olan ikinci yönün uygulanabilirliğine ilişkin olarak Mahkeme, başvuranların işten çıkarılmalarından önce

aleyhlerinde açılan ceza yargılamaları ile söz konusu işe iade yargılamaları arasında açık bir bağlantı bulunduğunu kaydetmektedir. İş mahkemeleri, işverenlerin başvuranların terör örgütleriyle bağlantılı veya iltisaklı olduklarına dair şüphelerini, devam eden veya sonuçlanmış ceza davalarının varlığıyla gerekçelendirmiştir.

556. Sonuç olarak, Sözleşme'nin 6 § 2 maddesi, söz konusu işe iade yargılaması bağlamında ikinci yönüyle uygulanabilir nitelikte olup bu nedenle şikâyet, Sözleşme hükümleriyle konu bakımından uyumsuz değildir.

Kabul edilebilirliğe yönelik diğer gerekçeler

567. Hükümet, söz konusu işe iade yargılamalarında 6 § 1 maddesinin uygulanabilirliğine itiraz etmemekle birlikte, somut davadaki durumun uygulanabilirliğine itiraz etmemekle birlikte, somut davadaki durumun *Pişkin* (yukarıda anılan) davasındaki başvuranın durumundan oldukça farklı olduğunu, zira iş mahkemelerinin objektif ve makul gerekçelerin varlığını tespit etmek amacıyla başvuranların işten çıkarılmalarına yol açan koşullara ilişkin bireysel bir değerlendirme yaptıklarını ileri sürmüştür. Hükümet, ikincillik ilkesi ve yerel mahkemelerin olayları değerlendirme ve iç hukuku uygulama konusundaki takdir hakkı doğrultusunda, Mahkeme'yi başvuruları açıkça dayanaktan yoksun olduğunu beyan etmeye davet etmiştir.

578. Mahkeme'nin görüşüne göre, Hükümetin başvuruların açıkça dayanaktan yoksun olduğu iddiasına ilişkin itirazları esasen davanın esasına ilişkindir. Mahkeme, ayrıca, bu şikâyetin, Sözleşme'nin 35 § 3 (a) maddesi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığı sonucuna varmaktadır. Mahkeme, ayrıca, başvurunun kabul edilemez olduğuna ilişkin başka bir gerekçe bulunmadığını kaydetmektedir. Dolayısıyla, söz konusu şikâyetin kabul edilebilir olduğu beyan edilmelidir.

Esas Hakkında

Sözleşme'nin 6 § 2 maddesi

589. Başvuranlar argümanlarını sürdürmüşlerdir.

6059. Hükümet, özellikle “hendek olayları” ve 15 Temmuz 2016 tarihindeki başarısız darbe girişimi olmak üzere, başvuranların işten çıkarılmalarının arka planının dikkate alınması gerektiğini ileri sürmüştür (bk. yukarıda 5 ve 6. paragraflar). İşe iade yargılamalarında, iş mahkemeleri sadece işverenler ile başvuranlar arasındaki güvenin sarsılmış sayılıp sayılamayacağını, kendi hukuk alanları sınırları dâhilinde değerlendirmiştir. Bu bağlamda, iş mahkemeleri başarısız darbe girişimi sonrasındaki durumu göz önünde bulundurarak, başvuranların Devletin ulusal güvenliğine karşı faaliyetlerde bulunan yasadışı yapılarla bir bağlantısı olduğunu gösteren veya ima eden herhangi bir koşul olup olmadığını tespit etmişlerdir. Sonuç olarak, bu mahkemeler incelemelerini iş hukuku sınırları içinde tutmuş ve başvuranların önceki veya devam eden ceza davaları karşısındaki cezai sorumlulukları hakkında yorum yapmamışlardır. Hükümete göre, iş mahkemelerinin gerekçelerinde ya da kullandıkları dilde, başvuranların masumiyet karinesi hakkına saygı gösterilmediğini gösteren hiçbir unsur bulunmamaktadır. Bu nedenle Hükümet, Sözleşme’nin 6 § 2 maddesinin ihlal edilmediğini ileri sürmüştür.

601. Mahkeme, bir kişi aleyhinde devam eden bir ceza yargılaması olduğunda Sözleşme’nin 6 § 2 maddesinin sağladığı korumanın, mahkeme tarafından “cezai bir suçla itham edilen” kişinin yasalara göre suçlu olduğu sübut bulunmadan önce suçlu olduğu görüşünün erken iletilmesini yasaklamayı amaçladığını yinelemektedir (bk. diğer birçok karar arasında, *Minelli / İsviçre*, 25 Mart 1983, § 37, Seri A no. 62, ve *Peša / Hırvatistan*, no. 40523/08, § 138, 8 Nisan 2010). Bu koruma, diğer kamu görevlileri tarafından derdest olan ceza soruşturmaları hakkında yapılan ve halkı şüphelinin suçlu olduğuna inanmaya teşvik eden ve yetkili adli makam tarafından olayların değerlendirilmesine hâlel getiren açıklamaları da kapsamaktadır (bk. *Allenet de Ribemont*, 10 Şubat 1995, § 41, Seri A no. 308; *Daktaras / Litvanya*, no. 42095/98, §§ 41-43, AİHM 2000-X; *Butkevičius / Litvanya*, no. 48297/99, § 49, AİHM 2002-II (alıntılar) ve yukarıda anılan

Ispiryan, § 50). Bu durumda Mahkeme, suç isnatları yetkili ceza mahkemesi tarafından karara bağlanana kadar, bir kişinin yalnızca bir suç işlediğinden şüphelenildiğine dair bir beyan ile kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmaksızın, bir kişinin söz konusu suçu işlediğine dair açık bir beyan arasında bir ayırım yapılması gerektiğini her zaman belirtmiştir. Bu bağlamda Mahkeme, kamu görevlilerinin bir kişi yargılanmadan ve belirli bir suçtan suçlu bulunmadan önce yaptıkları ifadelerinde tercih ettiği kelimelerin önemine vurgu yapmıştır. Bu hususta kullanılan dil hayati öneme sahip iken, Mahkeme ayrıca bir kamu görevlisi tarafından yapılan bir ifadenin masumiyet karinesi ilkesini ihlal edip etmediğinin, hâkimlerin ifadelerinin polis veya savcılık gibi soruşturma makamları tarafından yapılan ifadelere göre daha yakından incelemeye tabi olduğu dikkate alınarak, söz konusu ifadenin verildiği belirli koşullar bağlamında belirlenmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (bk. *Pandy / Belçika*, no. 13583/02, § 43, 21 Eylül 2006; *Kampanellis / Yunanistan*, no. 9029/05, § 27, 21 Haziran 2007 ve *Shuvalov / Estonya*, no. 39820/08 ve 14942/09, § 75, 29 Mayıs 2012). Söz konusu yargılamaların niteliği ve bağlamı göz önünde bulundurulduğunda, bazı talihsiz dillerin kullanılması bile belirleyici olmayabilir (bk. diğer makamların yanı sıra, *Karaman / Almanya*, no. 17103/10, § 63, 27 Şubat 2014, daha fazla referansla birlikte).

612. Mahkeme ayrıca, masumiyet karinesinin ikinci yönüyle ilgili olarak, amacın cezai bir suç isnadından beraat eden veya haklarındaki ceza yargılamaları düşmüş olan kişileri, kamu görevlileri ve yetkili makamlar tarafından sanki müsnet suçtan suçlu bulunmuşlar gibi muamele görmekten korumaya yönelik bir güvence olduğunu yinelemektedir (bk. yukarıda anılan *Nealon ve Hallam*, § 108, diğer referanslarla birlikte). Bunun nedeni, bu kişilerin kanun önünde masum olmaları ve bu masumiyete uygun bir şekilde muamele görmeleri gerektiğidir (bk. yukarıda anılan *Allen*, § 103). Bu nedenle, masumiyet karinesi kanıtlanamayan herhangi bir suç isnadıyla ilgili

olarak, söz konusu kişinin masumiyetine saygı gösterilmesini sağlamak amacıyla, ceza yargılamasının sonuçlanmasından sonra da devam edecektir.

623. Somut davaya dönecek olursak, Mahkeme, Sözleşme'nin 6 § 2 maddesi kapsamındaki masumiyet karinesinin, bir kişinin halen cezai suçlamalarla karşı karşıya olup olmadığına veya bu yargılamaların sonuçlanıp sonuçlanmadığına bağlı olarak farklı şekilde uygulandığını kaydetmektedir. Bu incelikli koruma ışığında, Mahkeme, iki başvuran kategorisi arasında bir ayırım yapılması gerektiğini düşünmektedir: birinci olarak işten çıkarıldıkları sırada cezai suçlamaları devam eden kişiler ve ikinci olarak ise haklarında böyle bir ceza yargılaması devam etmeyenler veya bu tür yargılamaların mahkûmiyet dışında bir sonuçla sona erdiği kişiler.

634. İlk kategoriye ilişkin olarak Mahkeme, başvuranlar Muhittin Duymak ve Abdullah Bilen'in işten çıkarıldıkları sırada, sırasıyla silahlı örgüte üye olmak ve suç örgütü lehine propaganda yapmak suçlarından ceza mahkemeleri tarafından yargılandıklarını kaydetmektedir. Ayrıca, iş mahkemeleri tarafından yapılan incelemeden, başvuranlara yönelik bu suç iddialarının varlığının, yasadışı yapılarla bağlantıları, iltisaklı ya da irtibatları olduğu şüphesine dayanarak iş sözleşmelerinin feshedilmesi için yeterli olduğu düşünülmektedir. Mahkeme, yerleşik içtihadına atıfta bulunarak, bir kişinin suç işlediğinden şüphelenildiğini belirten bir ifadenin, adli yargının sınırları içerisinde kalmak ve suçluluğa ilişkin önyargıda bulunmamak kaydıyla, kendi başına masumiyet karinesi ilkesini ihlal etmediğini yinelemektedir. Bu doğrultuda, Mahkeme, somut davada, iş mahkemelerinin, paralel ceza yargılamaları bağlamında, söz konusu iki başvuranın masum sayılma hakkını ihlal edecek şekilde adli yargı kapsamındaki yetkilerinin sınırlarını aştıklarını düşünmemektedir (bk. bu davaya uygulanabildiği ölçüde, *Hrdalo / Hırvatistan*, no. 23272/07, § 55, 27 Eylül 2011 ve yukarıda

anılan *Ispiryan*, § 82). Dolayısıyla, bu başvurular bakımından Sözleşme'nin 6 § 2 maddesi ihlal edilmemiştir.

645. İkinci kategorideki başvurulara bakıldığında, Mahkeme yasadışı yapılarla bağlantılı oldukları şüphesiyle işten çıkarılmalarını onarken, iş mahkemelerinin yalnızca başvurular hakkında daha önce açılmış olan ve resmi olarak hiç suçlanmadıkları ya da mahkûm edilmedikleri ceza yargılamalarına atıfta bulunduklarını kaydetmektedir (bk. aşağıda Ek II ve yukarıda 14, 16, 19 ve 20. paragraflar). Somut davada iş mahkemelerinin görevi, işverenlerin başvuruların yasadışı yapılarla bağlantılı, iltisaklı veya irtibatlı olduğu yönündeki şüphelerini haklı çıkaracak herhangi bir nesnel unsurun bulunup bulunmadığını tespit etmektir. Mahkeme, bağlılık, iltisaklık ve irtibatlık kavramlarının Ceza Kanunu'ndaki bazı suç tanımlarıyla benzerlik gösterdiğini belirtme fırsatı olmuştur (bk. yukarıda anılan *Pişkin*, §106). Dolayısıyla Mahkeme, iş mahkemelerinin bu terminolojiyi kullanan gerekçelerinin, meslekten olmayan bir gözlemcide, bu mahkemelerin başvuruların terörle bağlantılı suçlarla itham edildikleri önceki ceza yargılamalarıyla ilgili olarak onların masumiyetine ikna olmadıkları ve işten çıkarılmalarını onayarak aslında cezai makamlarının bulgularının doğruluğuna şüphe düşürdükleri izlenimini verebileceğini kabul etmeye hazırdır. Bu durum özellikle, iş mahkemelerinin, mahkûmiyet dışında bir sonuçla sona eren önceki ceza yargılamalarının varlığının, başvuruların varsayılan bağlantılarına ilişkin şüpheleri haklı çıkarmak için neden yeterli olduğu hususunda ayrıntılı bilgi vermemesinden kaynaklanmaktadır. Ancak, iş mahkemelerinin bu husustaki muhakeme eksikliği, Sözleşme'nin 6 § 2 maddesinden ziyade 6 § 1 maddesi kapsamındaki güvencelerle daha yakından ilgili bir konudur ve Mahkeme bu konuyu aşağıda tekrar ele alacaktır. Ayrıca, yakın tarihli *Nealon ve Hallam* davasında (yukarıda anılan, § 168), Büyük Daire birbiriyle bağlantılı müteakip yargılamalarda masumiyet karinesinin ikinci yönüne ilişkin olarak Devletler üzerindeki yükümlülüğün kapsamına

açıklık getirmiştir. Dolayısıyla, birbiriyle bağlantılı müteakip yargılamaların niteliği ne olursa olsun ve ceza yargılamalarının beraat veya takipsizlikle sonuçlanıp sonuçlanmadığına bakılmaksızın, yerel mahkemelerin veya diğer makamların birbiriyle bağlantılı müteakip yargılamalardaki kararları ve gerekçeleri, bir bütün olarak ve iç hukuk tarafından üstlenmeleri gereken uygulama bağlamında değerlendirildiğinde, başvurana cezai sorumluluk atfedilmesi anlamına gelmeleri halinde, Sözleşme'nin 6 § 2 maddesinin ikinci yönü ihlal edilecektir. Bir kişiye cezai sorumluluk isnat etmek, o kişinin cezai bir suçun işlenmesine ilişkin cezai standartlara göre suçlu olduğuna dair bir görüşü yansıtmak ve böylece cezai yargılamanın farklı bir şekilde karara bağlanması gerektiğini öne sürmektir (bk. *Nealon ve Hallam*, diğer referanslarla birlikte ve daha yakın tarihli, *Cosovan / Moldova Cumhuriyeti* (no. 2), no. 36013/13, § 36, 8 Ekim 2024).

656. Ancak başvuranların davasında, Mahkeme iş mahkemelerinin yasadışı yapılarla irtibatlı ve iltisaklı şüphesi temelinde iş sözleşmelerinin feshini haklı göstermek için önceki ceza davalarına atıfta bulunmasının, başvuranların daha önce suçlandıkları suçlara ilişkin cezai standartta göre suçlu olduklarına dair bir kanaat getirdiğini tespit edememiştir. Bu durum, özellikle de iş mahkemelerinin yasadışı bir yapıyla irtibat ve iltisak derecesinin bir terör örgütüne üyelik seviyesine ulaşması gerekmediğini belirterek değerlendirmelerini bağlamsallaştırmaları ve bu yöndeki değerlendirmelerinin daha az katı bir ispat yükümlülüğüne tabi olması nedeniyle geçerlidir. İş mahkemeleri ayrıca, değerlendirmelerinin başvuranların cezai sorumluluklarından bağımsız olduğunu ve başvuranların kamu kurumlarında çalışmalarına izin verilmesinin uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlı olduğunu kaydetmiştir (bk. yukarıda 12. paragraf). Dolayısıyla, bu bağlamsal unsurlar, iş mahkemelerinin kararlarının 6 § 2 maddesi anlamında suç isnadı teşkil etmesini engellemiştir.

667. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 6 § 2 maddesi ihlal edilmemiştir.

Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi

678. Hükümet, 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kamu kurumlarında çalışan ve illegal oluşumlarla irtibatlı veya iltisaklı olan kişilerin kamu görevinden çıkarılması için olağanüstü hâl dönemine özgü olmak üzere özel bir usul öngörülüğünü açıklamıştır. Hükümet, bu tedbirin temel amacının kamu kurumlarını terör örgütlerinin etkilerinden kurtarmak ve bu örgütlerin kamunun imkânlarını kullanmasını engellemek olduğunu belirtmiştir. Usulün amacının terörle etkili mücadele ve demokrasi ilkelerini savunmak olduğunu ifade etmiştir. Hükümet, yargılamanın adil olduğunu ve yerel mahkeme tarafından yürütülen adli incelemenin Mahkeme'nin *Pişkin* davasındaki (yukarıda anılan) bulgularıyla uyumlu olduğunu savunmuştur.

689. Mahkeme, yerel mahkemelerin yapması gereken yargısal denetimi kapsamına ve kararları için gerekçe gösterme yükümlülüklerine ilişkin içtihadından kaynaklanan ilkelere atıfta bulunmaktadır (bk. *Ramos Nunes de Carvalho e Sá / Portekiz* [BD], no. 55391/13 ve diğer 2 başvuru, §§176-86, 6 Kasım 2018 ve yukarıda anılan *Pişkin*, §§ 130-35). Bu özellikle, yerel mahkemenin dava tarafları tarafından öne sürülen tüm hususların hiçbirinin reddedilmeden esaslarının incelenmesi yetkisine sahip olmasını ve reddedilmesi halinde net olarak ret gerekçelerini sağlamasını gerektirmektedir. Olgulara ilişkin olarak, ilgili mahkeme dava tarafının davasını için önem teşkil eden tüm olguları inceleyebilmelidir (bk. *Al-Dulimi ve Montana Management Inc. / İsviçre* [BD], no. 5809/08, § 128, 21 Haziran 2016).

70. *Pişkin* davasında (yukarıda anılan) Mahkeme, iş mahkemelerinin başarısız darbe girişiminin ardından yaşanan bir iş uyuşmazlığında, iş sözleşmesinin feshine ilişkin kanun ve gerçekleri belirleme hususunda tam yetkili olduğuna karar vermiştir. Söz konusu davada Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edildiğine karar veren Mahkeme, iş mahkemelerinin

davayla ilgili olayları inceleme yetkilerini haksız bir şekilde kısıtladıklarını, zira sadece işten çıkarma kararının yetkili bir makam tarafından verilip verilmediğini ve hukukta bir dayanağı olup olmadığını tespit ettiklerini kaydetmiştir. Ancak, yasadışı bir yapıyla bağlantılı olduğu varsayılan başvuranın iş sözleşmesinin feshinin, başvuranın davranışları veya diğer ilgili kanıt veya bilgilerle gerekçelendirilip gerekçelendirilmediğini tespit edememişlerdir. Bu yolu izleyerek yerel mahkemeler, başvuranın İş Kanunu anlamında “geçerli” veya “haklı” gerekçelerle işten çıkarılıp çıkarılmadığını da tespit edememiştir.

691. Somut davada iş mahkemelerinin *Pişkin* davasına kıyasla daha kapsamlı bir inceleme gerçekleştirdikleri doğrudur. Özellikle, başvuranların çekişmeli yargılama hakkına herhangi bir kısıtlama getirmeksizin, başvuranlara ve yasadışı yapılarla bağlantılı oldukları varsayılan kişilere ilişkin bir şüpheye temel oluşturabilecek herhangi bir bilgi olup olmadığını ve işten çıkarılmalarının dayandığı yasal gerekçeleri re’sen incelemişlerdir. Fakat bu mahkemeler, yalnızca başvuranlara karşı devam eden veya tamamlanmış ceza yargılamalarıyla ilgili olan bu bilgileri bir uygunluk testine tabi tutmamış gibi görünmektedir. Mahkemelerin kararlarında, bu tür devam eden veya tamamlanmış yargılamaların varlığının, işverenler ile söz konusu başvuranlar arasında nasıl ve neden bir güven kaybına yol açtığına dair yeterli bir gerekçe bulunmamaktadır. Mahkeme’ye göre, işverenler, işten çıkarmalar sırasında ya da mahkeme sürecinde başvuranların söz konusu olay ya da davranışlarına atıfta bulunmadığından, yerel mahkemelerin re’sen elde ettikleri bilgilerin neden işverenlerin başvuranların yasadışı yapılarla bağlantılı olduklarına dair şüpheleriyle ilgili olduğunu düşündüklerini açıklamaları daha da önemliydi. Ayrıca, Yargıtay ve Anayasa Mahkemesinin içtihatlarından, yerel mahkemelerin objektif bir bakış açısıyla işveren ile çalışan arasındaki güveni ihlal edebilecek ciddi, önemli ve somut olayların varlığını göz önünde bulundurarak, şüpheye dayanak teşkil edebilecek yeterli ve ilgili gerekçeler sunmasını gerektirdiği açıktır (bk. yukarıda 31-36

paragraflar). İç hukukun yorumlanmasında yerel mahkemelerin yerini almak Mahkeme'nin görevi olmamasına karşın, Mahkeme istihdam bağlamında güveni ihlal edebilecek ciddi, önemli ve somut olayların varlığına ilişkin bir şüphenin doğrulanmasının, bir sözleşmenin feshinin İş Kanunu anlamında geçerli olup olmadığının belirlenmesi için belirleyici bir öneme sahip olduğunu belirtmekle yetinmektedir. Dolayısıyla bu sorunun, keyfi işten çıkarmalara karşı uygun bir güvence olarak yerel mahkemeler tarafından usulüne uygun bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Ancak, başvurular Muhittin Duymak ve Abdullah Bilen ile ilgili olarak, yerel mahkemeler yalnızca başvurular haklarında devam eden ceza davalarının varlığına atıfta bulunmuş ve onlar aleyhindeki ceza suçlamalarına yol açan olayların güvenin sarsılmasına yol açıp açmayacağını kendi hukuk alanları sınırları dâhilinde değerlendirmemiştir. Diğer başvurularla ilgili olarak ise yerel mahkemeler başvuruların sözleşmelerinin şüphenin varlığı nedeniyle feshedilmesine karşı olarak bu ceza yargılamaların ilgisini açıklamaksızın, daha önce cezai yargılamalar olduğunu gözlemlemekle yetinmişlerdir. Bu başvurularla ilgili ceza yargılamasının mahkûmiyet dışında bir sonuçla sona erdiği göz önünde bulundurulduğunda, işten çıkarmanın olağanüstü hal mevzuatı kapsamında meşru gibi gösterilen keyfi bir tedbir olmadığından emin olmak için, işverenin güven ve itimadının sarsılmasına neyin yol açtığını belirlemek ve gerekçelerini ortaya koymak yerel mahkemelerin göreviydi.

702. Son olarak, Hükümet, Türkiye'nin güney doğusunda meydana gelen "hendek olaylarının" başvuruların işten çıkarılmasıyla ilgili olduğunu düşünse de, Mahkeme yerel mahkemelerin bu hususa ilişkin gerekçelerinin yokluğunda ve Hükümetin başvuruların bu olaylara karıştığı iddiasına ilişkin herhangi bir kanıt sunmaması nedeniyle bu argümana ağırlık verememektedir.

713. Sözleşme'nin 15. maddesiyle ilgili olarak Mahkeme, *Pişkin* (yukarıda anılan, §§ 152-53) davasındaki yaklaşımından ayrılmak için bir neden görmemektedir. Söz konusu kanun hükmünde kararname, kişilerin

yasadışı yapılarla bağlantılı oldukları varsayımına dayanarak kamu görevinden çıkarılmalarının ardından yerel mahkemeler tarafından yürütülecek yargısal denetime herhangi bir kısıtlama getirmemiştir. Dahası, Anayasa Mahkemesi de dâhil olmak üzere, somut davadaki yerel mahkemelerin hiçbirisi başvuruların davalarını incelerken olağanüstü halin şikâyetlerin esasını tam olarak değerlendirmelerini engellediğine dair bir atıfta bulunmamıştır.

724. Yukarıda yer alan açıklamalar, Mahkeme'nin, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ihlal edildiğine karar vermesi için yeterlidir.

SÖZLEŞME'NİN 8. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

735. Son olarak, 26650/20 no.lu başvurudaki başvuran hariç olmak üzere, başvuranlar, Sözleşme'nin 8. maddesi uyarınca, işten çıkarılmaları nedeniyle damgalandıklarından ve itibarları ve özel yaşamları açısından geri dönüşü olmayan zararlara uğradıklarından şikâyetçi olmuşlardır.

746. Yukarıda Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi kapsamında varılan sonuçları ve tarafların beyanlarını göz önünde bulunduran Mahkeme, somut davada bu şikâyetlerin kabul edilebilirliği ve esası hakkında ayrı bir hüküm verilmesine gerek olmadığı kanaatindedir (karşılaştırınız, *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu / Romanya* [BD], no. 47848/08, § 156, AİHM 2014).

SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

757. Sözleşme'nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme veya Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmecî Tarafın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

768. Başvuranlar, Ek I'de belirtildiği üzere, maddi ve manevi tazminat ile masraf ve giderler için çeşitli tazminat taleplerinde bulunmuşlardır.

77. Hükümet, başvuruların taleplerinin aşırı ve dayanaksız olduğunu ileri sürmüştür.

78. Mahkeme, tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında herhangi bir illiyet bağı bulunmadığı kanısına varmış ve bu nedenle başvuruların söz konusu taleplerini reddetmiştir.

791. Ancak Mahkeme, başvuruların bu kararda Sözleşme'nin ihlal edildiğinin tespit edilmesiyle tazmin olunamayacak derecede manevi zarara uğradıkları görüşündedir. Mahkeme, hakkaniyete uygun olarak, her bir başvurana manevi tazminat olarak, 1.500 avro (miktarla yansıtılabilecek vergiler hariç olmak üzere) ödenmesine hükmetmiştir.

802. Masraf ve giderlere ilişkin olarak Mahkeme, bir başvuranın söz konusu masraf ve giderlerin fiilen ve gerekli olduğu için yapılmış olduğunun belgelenmesi ve miktar olarak makul olduğunu gösterebiliyorsa, bunların geri ödenmesi hakkına sahip olduğunu yinelemektedir (bk. diğer kararların yanı sıra, *Lupeni Greek Catholic Parish ve Diğerleri/Macaristan* [BD], no. 36345/16, § 149, 9 Mart 2023). Mahkeme elindeki belgeleri ve yukarıdaki kriterleri göz önünde bulundurarak, başvuruların iç hukuktaki yargılama masraf ve giderlerine ilişkin taleplerini, tespit ettiği ihlalle ilişkin olmaması gerekçesiyle reddetmektedir. Ayrıca, 26550/20 no.lu başvuru haricinde, başvuruların avukatlık ücretlerine ilişkin taleplerini, destekleyici hiçbir belge sunulmadığı gerekçesiyle reddetmektedir. Ancak, İlaslan'a (başvuru no. 26550/20) avukatlık ücreti olarak 1,000 avro ödenmesine hükmetmiştir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

Başvuruların birleştirilmesine;

Başvuruların adil yargılanma ve masum sayılma haklarına ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilir olduğuna;

Sözleşme'nin 6 § 2 maddesinin ihlal edilmediğine;

Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ihlal edildiğine;

Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamındaki şikâyeti incelemeye *gerek bulunmadığına*;

Davalı Devlet tarafından başvuranlara, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek üzere, aşağıdaki miktarların *ödenmesine*;

Her bir başvurana, manevi tazminat olarak, miktara yansıtılabilecek vergiler hariç olmak üzere, 1.500 avro (bin beş yüz avro) *ödenmesine*;

Ahmet İlaslan'a, yansıtılabilecek tüm vergiler hariç olmak üzere, masraf ve giderler için 1.000 avro (bin avro) *ödenmesine*;

Yukarıda bahsi geçen üç aylık sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme gününe kadar geçen sürede, yukarıda bahsedilen miktara, Avrupa Merkez Bankasının söz konusu dönem için geçerli olan marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oran üzerinden basit faiz uygulanmasına;

Başvuranların adil tazmin talebinin geri kalan kısmının reddedilmesine *karar vermiştir*.

İşbu karar İngilizce dilinde tanzim edilmiş olup; Mahkeme İçtüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3. maddesi uyarınca 25 Mart 2025 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdürü

Arnfinn Bårdsen
Başkan

ONAT VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI

Ek-I

Dava listesi:

No.	Başvuru no.	Dava Adı	Dava Tarihi	Başvuran Doğum tarihi İkamet yeri Uyruğu	Temsilci	Türk Lirası (TRY) veya Avro (EUR) cinsinden adil tazmin talebi
1.	61590/19	Onat / Türkiye	15.11.2019	Daham ONAT 1977 Van T.C.	Deniz IŞIK	Maddi tazminat için 100.000 avro; Manevi tazminat için 100.000 avro; Masraf ve giderler için 30.000 avro.
2.	23504/20	Duymak / Türkiye	03.06.2020	Muhittin DUYMAK 1963 Şırnak T.C.	Mervan Eren GÜL	Maddi tazminat için 40.000 avro; Manevi tazminat için 50.000 avro; Yerel mahkeme harçları ve 15 saatlik hukuki çalışma için 1.011 TL (miktar Mahkemenin takdirine bırakılmıştır).
3.	23505/20	Özoğlu / Türkiye	03.06.2020	Zülküf ÖZOĞLU 1978 Diyarbakır T.C.	Mervan Eren GÜL	Maddi tazminat için 40.000 avro; Manevi tazminat için 50.000 avro; Yerel mahkeme harçları ve 15 saatlik hukuki çalışma için 787 TL (miktar Mahkemenin takdirine bırakılmıştır).
4.	23786/20	Yıldırım / Türkiye	15.05.2020	Kenan YILDIRIM 1981 Diyarbakır T.C.	Mervan Eren GÜL	Maddi tazminat için 40.000 avro; Manevi tazminat için 50.000 avro; Yerel mahkeme harçları ve 15 saatlik hukuki çalışma için 678 TL (miktar Mahkemenin takdirine bırakılmıştır).

ONAT VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI

No.	Başvuru no.	Dava Adı	Dava Tarihi	Başvuran Doğum tarihi İkamet yeri Uyruğu	Temsilci	Türk Lirası (TRY) veya Avro (EUR) cinsinden adil tazmin talebi
5.	25016/20	Bilen / Türkiye	04.06.2020	Abdullah BİLEN 1992 Diyarbakır T.C.	Mervan Eren GÜL	Maddi tazminat için 40.000 avro; Manevi tazminat için 50.000 avro; Yerel mahkeme harçları ve 15 saatlik hukuki çalışma için 1.137 TL (miktar Mahkemenin takdirine bırakılmıştır).
6.	26550/20	İlaslan / Türkiye	11.06.2020	Ahmet İLASLAN 1976 Batman T.C.	Merve KURHAN	Maddi tazminat için 12.000 avro; Manevi tazminat için 15.000 avro; Masraf ve giderler için bir 2.060 avro.
7.	29728/20	Bekis / Türkiye	29.06.2020	Abdullah BEKİS 1966 Diyarbakır T.C.	Mervan Eren GÜL	Maddi tazminat için 40.000 avro; Manevi tazminat için 50.000 avro; Yerel mahkeme harçları ve 15 saatlik hukuki çalışma için 800 TL (miktar Mahkemenin takdirine bırakılmıştır).

ONAT VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI

Ek-II

No.	Başvuru no.	Başvuranın adı	İş sözleşmesinin başlangıç ve bitiş tarihi	İlk derece iş mahkemesinin karar tarihi -Bölge Adliye Mahkemesi nezdinde kararın kesinleşme tarihi	Önceki ceza yargılamalarında başvuranın suçlandığı tarih ve suçlamanın niteliği	İddianamenin veya kovuşturmaya yer olmadığına dair verilen kararın tarihi	Varsa ceza mahkemelerinin kararı	Kararın kesinleşme tarihi -
1.	61590/19	Daham Onat	06.09.2011-05.05.2017	19.12.2017 – 09.05.2018	12.09.2010 –silahlı terör örgütü adına suç işleme	01.12.2010 – kovuşturmaya yer olmadığına dair karar	-	-
2.	23504/20	Muhittin Duymak	29.09.2012-27.10.2016	12.06.2018 – 08.05.2019	31.05.2016 –terör örgütüne üyelik	23.01.2018 – kovuşturmaya yer olmadığına dair karar	-	Kesinleşmemiş
					19.07.2012 –terör örgütü üyelik	10.01.2012 tarihli iddianame	24 Haziran 2020 tarihinde verilen mahkûmiyet ve altı yıl on ay on beş gün hapis cezası	
3.	23505/20	Zülküf Özoğlu	01.11.2016-17.10.2017	06.06.2018 – 08.05.2019	06.06.2018–suç örgütü adına propaganda yapma	18.03.2009 tarihli iddianame	Ağır Ceza Mahkemesinin 08.08.2012 tarihli kovuşturmanın ertelenmesi kararı	10.10.2012

ONAT VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI

4.	23786/20	Kenan Yıldırım	01.09.2014- 31.07.2017	16.04.2018 – 29.03.2019	22.06.2017 –silahlı terör örgütüne üyelik	07.07.2017 tarihli iddianame	06.04.2018 tarihli beraat kararı	14.04.2018
5.	25016/20	Abdullah Bilen	15.03.2015- 10.01.2017	05.07.2018 – 18.03.2019	11.03.2015 – uyuşturucu madde bulundurma	26.08.2015 tarihli iddianame	Ağır Ceza Mahkemesinin 05.01.2016 tarihli hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı	14.01.2016
					12.12.2015 ve 23.01.2015–suç örgütü adına propaganda yapma	03.04.2018 tarihli iddianame	Ağır Ceza Mahkemesinin 02.10.2018 tarihli hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı	10.10.2018
6.	26550/20	Ahmet İlaslan	20.08.2015- 30.11.2016	19.04.2018 – 15.09.2018	16.09.2015 –suç örgütü adına propaganda yapma	08.06.2017– kovuşturmaya yer olmadığına dair karar	-	-
7.	29728/20	Abdullah Bekis	08.10.2015- 01.04.2017	05.12.2017 – 08.05.2019	11.02.2017–suç örgütü adına propaganda yapma	10.04.2017 tarihli iddianame	Ağır Ceza Mahkemesinin 14.07.2017 tarihli hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı	05.09.2017